

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jus Canonicvm R.P. Pavli Laymanni, Soc: Jesu Theologi, Et
Olim In Alma Et Episcopali Academia Dilingana SS.
Canonum Ordinarii Professoris**

Juris Canonici A. R.P. Paulo Laymanno Societatis Jesu Theologo SS.
Canonum In Alma, Catholica, Et Episcopali Universitate Dilingana
Professore Qvondam Ordinario, Prælectionibus Academicis Illustrati

Laymann, Paul

Dilingæ, 1673

Capitulvm XX. Ad nostram.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62587](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62587)

quod fertur, non extendit, sed tantum intendit siue auget iaten siue non exten siue. Sicuti explicauit. *l. 4. tr. 3. c. 9. Coroll. 2. n. 6.* ita fumitur ex hoc cap. & tradit *Imol. hic. n. 2. Alexand. de Nauo. n. 32. & alij.*

Exemplum habes hic. Iudex iurauit, quod uellet sententiam latam intra certum tempus exequi, interpretandum est, si executioni ea mandari debeat, non item si propter interpositam appellationem sententia suspensa manere debeat, vide quæ copiose dixi. *l. 4. tr. 3. c. 9. Coroll. 2.*

4 Not. IV. In omni iuramento promissario jus superioris exceptum intelligitur, siue ut aliis uerbis dicam: Iuramentum promissorium intelligi debet, saluo iure Superioris, ita hic *Innoc. III. & docui cit. c. 9. num. 4. Coroll. 2.*

Exemplum habes hic, si Consules iurent, quod sententiam à se latam exequi uelint, subintelligi debet exceptio: nisi ad superiorem appellatum sit, quia jus recipiendi appellationem, quod superiori debetur, ab inferioribus tolli non potest. Addit *Alexand. de Nauo. hic. n. 32.* quod iuramentum etiam non ualet, quatenus cedit in præiudicium alterius cap. *Cum contingat. 28. junctâ gl. magna. not. vlt.*

6 Porro exinde colligit *Abbas hic. n. 3. Alexand. de Nauo. n. 16.* non obstante, quod subditus in aliena regione existens, iurauit se non abiturum, donec debitum soluat, abire posse, si à Superiore suo reuocetur, quia in tali iuramento exceptum censetur jus & auctoritas Superioris, qui ratione domicilii sibi subditum reuocare potest.

7 Limita 1. Quod interdum ratione scandalii vitandi Superior subditum reuocare non debeat.

8 Limita, 2. Quod interdum Superior licentiam dedisse censetur ita iurandi, quando uidelicet Clericum ad Academiam misit studendi causa, consequenter debita studiorum causâ contracta dissoluendi; consequenter etiam facultatem dedisse censetur tam diu commorandi, donec dissoluta sint, si aliter abeundi licentia non impetretur. Ita *Abbas hic monet. n. 3.* propterea quod con-

cesso principali, censetur etiam concessa accessoria, & concessio sine, censetur etiam concessa media necessaria, quod aliis uerbis dici solet: Concesso uno, censetur ea omnia concessa, sine quibus illud expediri non potest. *c. Præterea. 5. c. Prudentiam. 21. in fine, de officio Delegati.*

9 Not. V. Quæ post interpositam appellationem attentata sunt, prius restitui debent ex mandato Iudicis ad quem appellatum, quàm is de causa & iustitia appellationis cognoscat. Ita *glossa finalis hic. & habetur in cap. Non solum. 7. de appellationibus in 6. c. Pastoralis. 28. §. Præterea, de officio Delegati.*

CAPITVLVM XX.

Ad nostram.

PARAPHRASIS.

I. & G. Petro usuras persoluerunt, iuramento confirmantes, quod eas nec per se, nec per alium repetere uellent, neque apud Iudicem Ecclesiasticum aut secularem super ijs querelam proponere, contra uerò Petrus testamentum condidit, in quo hæredes obligauit, ut omnibus à quibus usuras acceperat, restitutionem earundem facerent, cum I. & G. timore præstiti iuramenti usuras repetere non auderent, etiam hæredes restituere intermiserunt; hoc cognito, mandauit *Innoc. III.* Archiepiscopo Pisano, ut publicè in Ecclesia promulget, aut promulgari faciat, ut qui huius rei notitiam habent, ad ferendum testimonium procedant, & si ex testimoniis, siue aliis documentis constiterit, ita actum esse, sicut dictum fuit, hæredes per Censuram Ecclesiasticam ad usuras, quas Pater eorum accepit restituendas, compellant.

SUMMARIUM.

1. *Crimen usura est fori mixti.*
2. *Usurarius heredi mandare potest, ut usuras ijs à quibus accepta sunt restituat, non obstante iuramento de non repetendo.*
3. *Quid*

9. *Quid commodi habeatur ex hoc mandato.*
 4. *Judex ex officio procedere potest, ad inquirendum & solvendum debita, si agatur de periculo animæ, aut peccato vitando.*
 5. *In casu quo Diocesani crimen, aut rem gestam cognitam habentes obligati sunt illud denuntiare, vel de eo testari, ad hos per edictum Episcopi sub censura cogi possunt.*
 6. *Et in hoc casu debitor juratus de non repetendis usuris, huic edicto parere tenetur.*

1 **N**ota I. Usuræ crimen videtur fori mixti, ita ut tùm Ecclesiasticus tùm sæcularis Iudex de eo cognoscere illudque punire possit, sicut & docui l. 4. tr. 4. cap. 2. n. 8. & n. 8.

2 **N**ota II. Usurarius mandate potest hæredi suo, ut usurarius restituat, à quibus acceptæ sunt, non obstante juramento eorum de non repetendo.

Sed quæres, ad quid vile sit mandatum huiusmodi, cum & absque eo restitui debeant ab hærede. *iuxta cap. Tus. 9. de usuris.*

Respondeo, pluribus modis. 1. Quòd Usurarius, qui restitutionem mandavit, si ea ab hærede impleta, aut cautio sufficiens data fuerit, Ecclesiasticam sepulturam consequi possit. c. 2. de usuris in 6.

2. Quòd hæres sub poena privationis commodi, quòd ex hereditate acciperet, ad executionem mandati compelli possit. l. ult. C. de fideicommiss. & docui. l. 3. tract. 5. c. 11. num. 2.

3. Quòd Usurarius censetur remittere debitori juramentum præstitum de usuris non repetendis, sicuti contra Innoc. III. probabiliter post Hostiens. hic docet *Alexand. de Nauo. num. 30.* eò quòd voluntatem defuncti, præsertim in casu isto, de quo agitur, de animæ salute, plenissimè interpretari convenit.

Sed quidquid sit de hoc, ex alio etiam capite debitores, qui iuraverunt, se non repetituros, repetere possunt ab hærede,

quia nova causa repetendi supervenit, iuxta *Rubric. huius cap. Imol. num. 3.* Quòd juramentum non repetendi usuris cessat obligare, si nova repetendi causa superveniat: Cuius ratio est, quia juramentum, quo aliquis juri suo renuntiat, cum strictam obligationem continet, intelligi debet de jure tunc exorto, non de in posterum exorturo. *argum. cap. 2. Vbi id docui in Not. unic. de renuntiat.* In proposito autem casu, nova repetendi causa oritur ab hærede propter mandatum defuncti, quòd ille implere cogitur. Neque his obstat, quòd debitores in casu huius capituli, ob timorem ac reverentiam juramenti repetere intermiserunt, quia bonarum mentium est, ibi culpam timere, vbi culpa non est. *cap. 4. dist. 5.*

3 **N**otandum III. Judex nemine instante, ex officio inquirere, ac procedere potest ad solvenda debita, si agatur de periculo animæ, aut peccato vitando, licet per consequentiam id cessurum sit in commodum privatum, ut quia Usurarius, aut hæres eius iniustus usurarum detentor à peccato liberari non potest, nisi usuris promissas remittat, *cap. 1. causa 14. q. 6. & tradit Abbas hic. n. 3. & 4. Imol. n. 9.* Imò in casu huius Capituli Iudex directè procurare potuit commodum debitorum: licet enim Iudex officium suum imperitri non debeat parti non petenti, excipiendum tamen est, nisi ipsa petere impedita sit, tum æquitas postulat, ut Iudex ex officio suo succurrat, sicut docuit *Bart. in l. 1. num. 7. ff. quod vi, aut clam. Alexand. de Nauo. hic. num. 20. argum. l. Plane. 38 ff. de petitione hereditatis.* Tametsi verò, absolute loquendo, debitores agere potuissent, tamen ipsi religioni sibi id duxerunt, & idèò quodammodo impediti fuerunt, quare æquitas postulabat, ut Iudex ex officio subveniret, quemadmodum miserabilibus personis pari ratione subveniri solet. Sicut hic *Abbas docet num. 9. Alexand. de Nauo. num. 23. ac Gratian. cap. 1. & 2. dist. 87.*

4 **N**otandum IV. Si in casu aliquo Diocesani, qui crimen, aut rem gestam cogni-

c c c

gni-

gnitam habent, illud denuntiare, aut de o-
testari obligati sunt, tum Episcopus edictum
generale sub censura promulgare potest, vt
denuntient, aut testentur, qui rem cogni-
tam habent, & addit *Abbas num. 2. hic*, quod
etiam ad requisitionem Iudicis secularis,
Episcopus, vel similis Ordinarius tale edi-
ctum promulgare possit, quia duæ potesta-
tes se mutuo ad iustitiæ administrationem
adiuvare debent.

6. Addit ex *Hosliens. idem Abb. num. vlt.*
quod in hoc casu ipsemet quoque debitor,
qui jurarat se vsuras non repetiturum,
comparere possit ad denuntiandum, vel
testimonium proferendum, vt Episcopi
generali edicto, ac præcepto satisfiat,
quandoquidem in eo iuramento ius & au-
thoritas Superioris exceptum censi de-
bet, vt constat ex Cap. præcedenti. Imò
irritum censi debet iuramentum istud,
quod veritatem edicere nolit, Superio-
re inquirente in ordine ad impediendum
peccatum, *argum. c. 80. 11. q. 3.*

CAPITVLVM XXI.

Ad nostram.

PARAPHRASIS.

Archiepiscopus Neapolitanus quasi co-
actus iuramentum edidit (fuitasse Ca-
pitulo suo, ait Gloss. magna) quod ju-
diciarium ordinem in omnibus causis
servare velit. Hoc iuramentum exten-
di non debet ad causas notorias, cum
enim secundum Canones & Ecclesia-
sticas traditiones in notoriis, seu ma-
nifestis, ordo iudiciarius non servandus
sit, non est credibile, quod Archiepisco-
pus jurando noluerit se obligare ad a-
gendum contra Canones, alioquin non
iuramentum, sed perjurium edidisset,
quod observandum non esset. Ea pro-
pter Innoc. III. iuramentum Archiepi-
scopi benignius interpretatus. Respon-
det eum ratione iuramenti sui in causis
manifestis ordinem iudiciarium serva-
re non esse obligatum,

Imò verò si penitius rem considerare veli-
mus, cum iuravit se ordinem juris ser-
vaturum, at verò ordo juris postulet, vt
in manifestis causis iudiciarius ordo nõ
per omnia observetur, videri posset Ar-
chiepiscopus ex iuramento potius ob-
ligari ad non servandum ordinem juris
in dictis causis, sed planius & facilius
explicatur, quod jurare voluerit, serva-
re ordinem iudiciarium in causis om-
nibus, in quibus de iure observari de-
bet; secundum hunc intellectum Archi-
episcopus & iuramentum servabit, &
à Canonicis sanctionibus non recedet.

SUMMARIUM.

1. In causa notoria juris ordo non requiri-
tur, sed nec probationibus opus est, ne-
que Reus citandus, sed in absentem sen-
tentia ferri potest, si notorium sit, ei nul-
lam defensionem competere.
2. Nec solennitas sententia necessaria erit, sal-
tem in civilibus causis, sed solum Iu-
dicis præceptum & executio, qua in iur
sententia est.
3. Iuramentum Episcopi contra ea, quæ sacris
Canonibus sunt statuta, editum, teme-
rarium & irritum est.
4. Iuramentum intelligi debet secundum ma-
teriam subiectam.
5. Responso data hoc cap. ab Innocentio utilis
est ad interpretandas Capitulationes Ep-
iscoporum, quas in electione sui jurant.
6. Iudex partibus etiam invitis, quandoque
potest in causis summaris ordinem ju-
diciarium observare, non tamen semper
debet.
7. In causis levioribus, quæ ex natura sua sum-
marie tractanda sunt, nec etiam potest
processum ordinarium instituire.
8. In dubio iuramentum interpretandum est,
vt licite & valide editum sit, non autem
vt temerarium, aut irritum sit.
9. Verba generalia interdum restringi debent
secundum rationem, & conditiones ob-
iecti.

NOtandum I. In causa notoria juris or-
do non requiritur, sed nec probationi-
bus